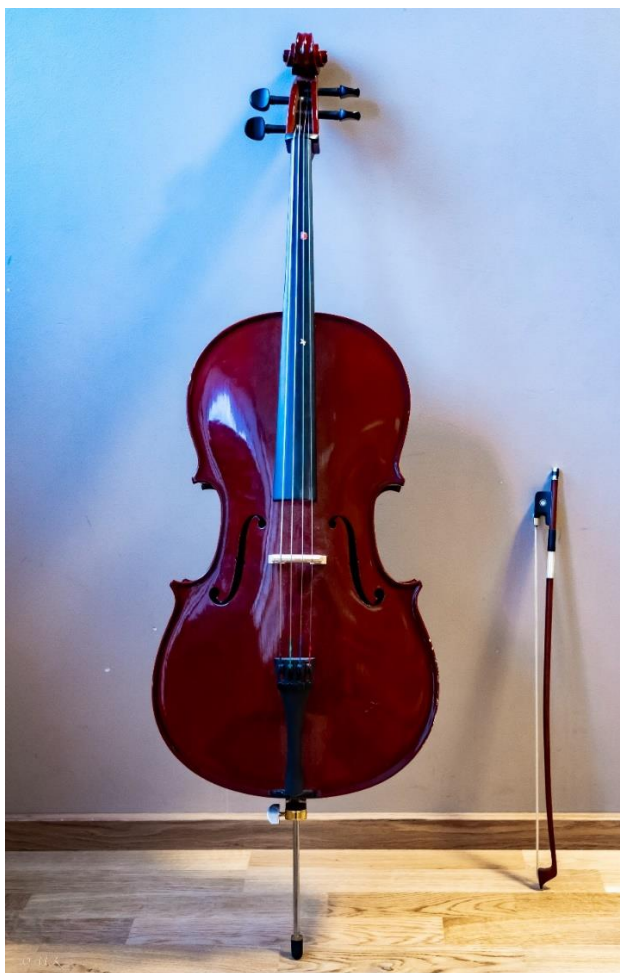

Lokal læreplan i cello

(kjerneprogrammet)

1. INNLEDNING

Cello er et populært instrument som kan brukes i flere sammenhenger: Som soloinstrument, som et av flere instrumenter i strykekvartett, trio, duo eller strykeorkester, og som et hovedinstrument i symfoniorkesteret. Cello benyttes også i flere musikkgenre; som klassisk musikk, folkemusikk, pop, rock og jazz. I Karmøy Kulturskole kan elever starte på undervisning i cello fra 1. klasse. I tillegg til den individuelle timen tilbys celloelevene også samspill; i første omgang sammen med andre strykere, og avhengig av ferdigheter også i orkester på forskjellige nivå.

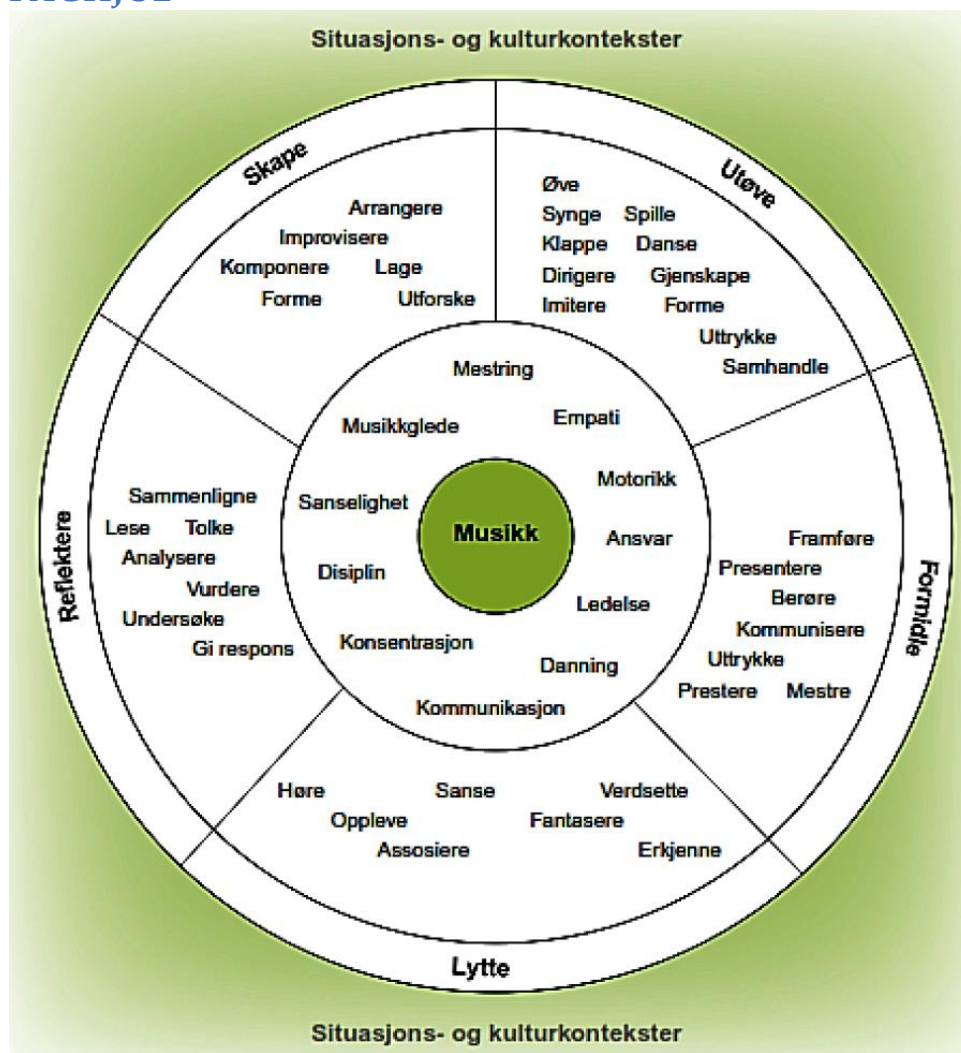
*Fra presentasjon av cello på SPILLOPP,
Åpen dag på Karmøy Kulturskole, 2022 (foto: Motiejus Kurmis)*

2. OVERORDNET MÅL

Gjennom arbeidet med musikk skal elevene

- o oppnå gode ferdigheter på instrumentet sitt, på alle nivåer og ut fra ambisjonsnivå
- o oppleve mestringsglede og positiv selvutvikling
- o utvikle seg til selvstendige utøvere som har glede av musikk livet gjennom
- o bli aktive lyttere med et nært forhold til musikk
- o utvikle evnen til samspill og samarbeid
- o få muligheter til fordypning som kan danne grunnlag for videregående og høyere utdanning i musikk
- o bli ressurspersoner som bidrar til et levende kulturliv

3. FAGHJUL

Faghjulet er hentet fra Rammeplan for kulturskolen, «Mangfold og fordypning» (Norsk kulturskoleråd 2016:48)

4. LÆRINGSMÅL

På kjerneprogrammet i cello har vi fire faser i den musikalske opplæringen: Fase 1 begynnernivå, fase 2 mellomnivå, fase 3 høyere mellomnivå, og fase 4 viderekomment nivå. Vi har også fem nøkkelkompetanser som er felles for hver fase: Øve, fremføre, høre, lese og lage. Læringsmålene vil bli konkretisert for hver fase og nøkkelkompetanse i det følgende.

<i>Fire faser i musikkopplæringen</i>	<i>Fem nøkkelkompetanser i musikkfag</i>
<i>Fase 1: Begynnernivå</i>	5. Øve
<i>Fase 2: Mellomnivå</i>	6. Fremføre
<i>Fase 3: Høyere mellomnivå</i>	7. Høre
<i>Fase 4: Viderekomment nivå</i>	8. Lese
	9. Lage

FASE 1: BEGYNNERNIVÅ

En nybegynner på cello er vanligvis fra 1. – 3. klasse. En 1. klassing vil normalt ha litt langsommere progresjon enn en eldre nybegynner, som ofte kan gå raskere fram. Undervisningen inneholder både individuell time og samspill.

Foreldrene er en viktig ressurs på begynnernivået. Det er fint om en forelder ofte kan være med på den individuelle timen og støtte opp om samspill, selv om foreldrene ikke nødvendigvis er til stede i samspillundervisningen.

Hovedoppgaven for foreldrene er å observere, slik at de kan hjelpe til med øvingen hjemme. Dette kan være å huske melodiene eller tekniske ferdigheter som skal øves på (noen lærere bruker også foreldre som aktive medspillere på både timer og samspill). Mobiltelefonen kan være et godt hjelpemiddel for foreldrene; både til å ta bilder av holdning m.m., og til å ta opptak av melodier. En positiv forelder som støtter opp om timer og øvingen hjemme, er viktig på alle nivå, og ikke minst på begynnernivået.

ØVE – spille / utøve:

De første årene er hovedfokus å lære grunnteknikken for både bue og venstre hånd.

Aktuelle samspillgrupper: Attacca og Con Brio

Starten

- Lære seg å holde cello og bue
- Lære seg pizzicato
- Lære seg grunnleggende strøk på løse strenger først på 1 streng, så strengeskift med pause og til slutt direkte strengeskift
- Kunne lage fine strøk med buen i riktig vinkel
- Kunne løfte buen til nytt nedstrøk (bueløft)

- Spille melodier med fingergrep 1 (0 – 1 – 3 - 4)
- Kunne spille alle tonene i D-dur
- Spille enkle flageoletter

Videre

- Spille melodier med fingergrep 2 (0 - 1 – 2 - 4)
- Spille melodier med fingergrep 3 (strek)
- Kunne spille alle tonene i G-dur skala og C-dur skala
- Kunne bruke alle strengene
- Spille enkle melodier som beveger seg fra 1. til 4. posisjon på A- strengen
- Spille med flere toner på et buestrøk (legato) på en streng
- Spille 2 toner på et buestrøk med stopp (portato) en streng
- Spille korte toner (staccato)

FREMFØRE – spille for andre:

Nybegynneren trenger en trygg arena med et positivt publikum for sine første opptredener. Dette kan f.eks. være små «Kakekonserter» der elevene spiller sammen i grupper. Små solomelodier kommer til når eleven er klar for det.

Elever på begynnernivå kan også delta på kulturskolens litt større konserter, men da primært som gruppe. Trening på å spille foran publikum er en viktig del av undervisning og øving. Eleven oppfordres til å opptre hjemme som en del av øvingen, foran foreldre og nær slekt, evt. også for venner. Foreldre oppfordres til å følge opp eleven og tilrettelegge for jevnlig øving og opptreden innimellom.

HØRE – lytte / gehør:

Å lære seg å lytte er en ferdighet som vi trener helt fra første time. Læreren spiller, og eleven imiterer. En stor del av undervisningen bygger på dette. I tillegg må eleven lære å lytte på sitt eget spill for å kunne kontrollere at fingrene er rett plassert og evt. korrigere f.eks. tonehøyde eller varighet. I samspill handler det også om å kunne spille i samme tempo som sine medmusikanter.

LESE – notelesing / teori:

På begynnernivå legges grunnen til god notelesing og forståelse av notesymboler. Dette er en ferdighet som er viktig å ta med til opplæringen og samspillet på neste nivå. Innlæring av teori følger hele tiden melodistoffet i undervisningen. I starten lærer eleven hva tonene heter og spiller på bokstavmelodier. Gjennom lek med rytmeord og andre aktiviteter får eleven møte de ulike noteverdiene.

Neste steg er å lære notene på alle strenger. I tillegg til å spille etter noter trenger eleven flere notelesingsaktiviteter. Det kan være å synge / lese sine melodier på tonenavn, notebingo, få notepoeng (vite notenavnet på noten læreren peker på) og andre lekbaserte aktiviteter.

Stoff: "Notesirkus" for cello (Norsk Noteservice)

LAGE – komponering/improvisasjon:

For en nybegynner er det spennende å få lage sine egne små komposisjoner og improvisasjoner. Dette kan være å fortsette på en melodi der starten er gitt, eller å improvisere til en stemning / et uttrykk (f.eks. en vuggevise). Gjennom å komponere egne melodier oppdager eleven gleden med å skape egne verk, samtidig som man får større forståelse for både noter og teknikk. Det finnes flere måter å gjøre dette på:

- at elev og lærer / annen elev bytter på å "dikte" videre på en komposisjon
- at eleven selv lager / får utlevert løsrevne takter med innhold, som de så setter sammen i en rekkefølge som gir mening for dem
- at eleven får i oppgave å improvisere innenfor f.eks. en tonerekke

Foto: Dominik Scythe

FASE 2: MELLOMNVÅ

En elev på mellomnivå spiller i KORK. Undervisningen består av både enetime og samspill. Etter å ha lært det grunnleggende i cellospillet på begynnernivå, er mellomnivået tiden for teknisk utvikling. Nå trengs det mye stoff for å få god mengdetrening. Foreldrene er fremdeles viktige støttespillere for å legge til rette for gode øverutiner. Med bedre teknikk og god forståelse for notebildet, er valgmulighetene store på repertoar. Eleven kan også selv komme med ønsker om musikkvalg.

Orkesterspill er en arena for læring av mange ferdigheter, samtidig som det er en møteplass for spillevenner. I orkesteret får eleven trening i å lese notebilder, lytte på andre stemmer og følge en dirigent. På slutten av mellomnivå spiller eleven Pachelbels «Kanon» som viser nivå inn til HUSO (Haugalandet Ungdomssymfoniorkester), som er neste orkesternivå etter KORK.

ØVE – spille / utøve:

- Spille melodier med “strek” (forstørret håndstilling) både i #- og b- tonearter
- Spille legato og portato med strengeskift
- Kunne tonene i skalaene F-dur, B-dur, A-dur og E-dur, og de parallelle mollskalaene
- Spille G-dur, D - dur og C-dur skala over 2 oktaver
- Lære enkle triller og praltriller
- Videreutvikle spill i 4. posisjon
- Spille dobbeltgrep med en løs streng
- Gjøre forberedelser for å lære vibrato
- Spille med bueteknikker som:
 - martelé (kort bestemt strøk)
 - tremolo (meget raskt strøk ved bl.a. spissen)
 - 3 – toners legato og 3 – 4 toners portato

FREMFØRE – spille for andre:

Elevene på mellomnivå har mange arenaer å opptre på. Som medlem i orkester blir det mulighet for mange små / store konserter og større kulturskoleprosjekt. Elevene kan være med på skolekonserter, ha små solo-oppgaver på konserter eller i orkester. Det er også fint å få mulighet til å opptre med mindre samspillsgrupper med ansvar for egen stemme.

HØRE – lytte / gehør:

En stor del av celloundervisningen handler om å imitere, og det er derfor viktig å bli en god lytter. Eleven imiterer toner, klanger og fraseringer, og må etter hvert også selv kunne lage egne stemninger i musikken. Konsertopplevelser er med på å gi inspirasjon til eget spill.

En elev på mellomnivå som har ansvar for egen stemme i samspill, må lytte aktivt til eget spill og medspillere. Stemming av eget instrument og oppøving av god intonasjon er også viktige moment.

LESE – notelesing / teori:

En elev på mellomnivå kan lese enkle noter og rytmer, samtidig som han / hun får mer kompliserte notebilder i sine spillestykker og i orkesternotene. Nye rytmer og noter læres parallelt med at eleven møter de i musikken. For å kunne lære nye toner og tonearter, er det viktig å forstå fortegnes betydning. Skalaenes oppbygning ligger i bunn for denne forståelsen.

LAGE – komponering / improvisasjon:

På samme måte som spill og notelesing videreutvikles, må også komponering og improvisasjon løftes til neste nivå. Eleven kan bruke de ulike musikkymbolene for å fortelle om hvordan musikken skal spilles, og ellers ta i bruk sine teorikunnskaper. Komposisjoner som skal spilles av andre kan kreve mer nøyaktig notasjon av komponisten.

*Fra presentasjon av cello på SPILLOPP,
Åpen dag på Karmøy Kulturskole, 2022 (foto: Motiejus Kurmis)*

FASE 3: HØYERE MELLOMNVÅ

En elev på høyere mellomnivå har nivå til å spille i HUSO. Undervisningen er fremdeles både individuell time og samspill.

Mange kjente klassiske stykker kan nå være en del av repertoaret. Etyder og tekniske øvelser blir stadig viktigere, i tillegg til spillestykker. Dette krever et systematisk øveopplegg, som eleven og læreren sammen setter opp. God øveteknikk må læres.

Gjennom nye bueteknikker og fingerteknikker lærer eleven å variere klangen i cellospillet og skape den stemningen som trengs for stykket. Dette er en spennende oppdagelsesreise i musikalske uttrykk. Eleven har etter hvert fått møte ulike genre av musikk, og på høyere mellomnivå har en del elever funnet «sin musikkgenre». Da er det viktig å få spille denne, samtidig som man blir presentert for annen musikk.

ØVE – spille / utøve:

- Innføring og utvikling av en fin vibrato
- Videreutvikling av posisjonsteknikken:
kunne spille stykker i 1., 2., 3. og 4. posisjon
- Enkel tommelposisjon
- Kunne spille skalaer i #- og b- tonearter
- Lære å spille dobbeltgrep og enkle akkorder
- Kunne spille flageoletter rundt om på strengen
- Begynne læring av C-nøkkel
- Begynne læring av tommelposisjon
- Øve intonasjon
- Lære mer avansert bueteknikk som;
legato og portato over flere toner, spiccato
- Lære å bruke buen til å skape ulike klanger som;
flautando (svak tone), dolce (myk), sul tasto (på gripebrettet)
forzato (sterk aksentuert tone), sul ponticello (veldig nær stolen)

FREMFØRE – spille for andre:

Som medlem i HUSO kan eleven få mange spennende konsertoppdrag rundt om i distriktet. Noen år reiser orkesteret også på festivaler i utlandet.

På kulturskolen er det viktig at eleven får opptre på konserter der andre elever i samme alder deltar. Det kan være kammerkonsserter, huskonsserter eller tverrfaglige prosjekt.

Elever som har nådd et godt nivå blir også ofte brukt til å representere kulturskolen med musikkinnslag ved kommunale tilstelninger og andre arrangement. Kirken kan også være en fin arena for solo-oppdrag.

HØRE – lytte / gehør:

Lytting til og refleksjon over mange ulike typer musikk er med på å utvikle eget spill og gi musikalsk inspirasjon. Det oppfordres til å lytte til, og bli kjent med, deler av det klassiske cellorepertoaret. Å gjøre opptak av seg selv er en fin øvingsmetode og er til hjelp når man skal vurdere eget spill. Et godt gehør må trenes samtidig med andre ferdigheter, og all teorikunnskap må følges opp som gehørtrening.

LESE – notelesing / teori:

På høyere mellomnivå er målet at eleven skal bli en selvstendig noteleser, dvs. å selv kunne tyde et notebilde med noter og rytmer. Da er det viktig å ha god forståelse for takt / puls og de ulike toneartene. I tillegg kommer symbolene for hvordan musikken skal spilles, og også de italienske termene. Denne kunnskapen er ekstra viktig for de elever som etter ungdomsskolen ønsker å fortsette på musikklinje. Det kan være aktuelt for eleven å lage en egen teoribok, der man skriver opp symboler og ord etter hvert som de blir aktuelle.

Stoff: Niels Eskild Johansen: Med på notene / Melodilesning i dur og moll / Rytmelesing

LAGE – komponering / improvisasjon:

I møte med ulike musikktradisjoner og genre kan eleven få innblikk i ulike improvisasjonsteknikker. Det er også viktig å få prøve å komponere ved hjelp av musikkteknologi. Begge disse momentene kan foregå gjennom korte kurs eller seminar.

Foto: Guy Basabose

FASE 4: VIDEREKOMMENT NIVÅ

En elev på viderekomment nivå har etter hvert nivå for å søke en musikklinje på høyskolenivå. Kulturskolen har vanligvis ikke mange elever på dette nivået samtidig, så en del av undervisningen vil kunne foregå i interkommunale fora. Elever som ønsker å gå videre på høyskolenivå, trenger god tid og hjelp til forberedelse til prøvespill og andre opptaksprøver. Cellister på dette nivået kan være medlem i NRSO (Nord-Rogaland Symfoniorkester).

ØVE – spille / utøve:

- Kunne spille skalaer over 3 oktaver
- Ha kontroll på posisjonene over hele gripebrettet
- Tømmespill i forskjellige posisjoner
- Videreutvikling av vibrato; ha kontroll over intensitet i ulike genre og stemninger
- Kunne spille forskjellige dobbeltgrep
- Kunne spille 3- og 4-toners akkorder både samtidig og som arpeggio
- Kunne spille “uekte” flageoletter
- Kunne spille med god og korrekt artikulasjon, bruke korrekt fraserings og formidling innenfor ulike genre / tidsepoker
- Bueteknikk: Utvikle de forskjellige strøkartene som: spiccato, arpeggio, sautille (flygende spiccato), staccato (skarp portato med mange toner), m.m.

FREMFØRE – spille for andre:

Eleven på viderekomment nivå trenger god konserttrening, både i orkester, ensemble og som solist. Å være solist med orkester er en fin opplevelse.

HØRE – lytte / gehør:

All teori på dette nivået må følges opp med gehørtrening og analysetrening, intervaller, akkorder m.m. Eleven bør også kunne analysere sine stykkers form og innhold gjennom lytting. Opptaksprøven for høyere utdanning innen musikk inneholder mange oppgaver knyttet til lytting, og dette må derfor være en del av pensum.

LESE – notelesing / teori:

På samme måte som repertoaret skal kunne lede frem til opptak på høyskolenivå, må teoridelen lede frem til opptaksprøvene i dette faget. Det betyr at teorien ikke kun er knyttet til å kunne tolke egne spillestykker, men skal danne grunnlaget for en helhetlig forståelse av musikkteori.

LAGE – komponering / improvisasjon:

I møte med ulike musikktradisjoner og genre kan eleven få innblikk i ulike improvisasjonsteknikker. Det er også viktig å få prøve å komponere ved hjelp av musikkteknologi. Begge disse momentene kan foregå gjennom korte kurs eller seminar.

Lærers ansvar

Læreren skal legge til rette for trygge rammer rundt undervisningen, og ha en god dialog med eleven og med de foresatte. Undervisningen skal oppleves som meningsfylt og positiv.

Elevens ansvar

Eleven forventes å stille godt forberedt til både egne timer og samspill. De må møte til riktig tid, og ha med alt nødvendig utstyr, inkludert noter og annet tilbehør. Instrumentet må behandles med varsomhet, både hjemme og i undervisningen.

Foresattes ansvar

Foreldre forventes å støtte opp om aktiviteten på hjemmebane og stimulere og legge til rette for jevnlig øving. De må også hjelpe eleven med å komme i tide til undervisningen, samt hjelpe til med å få med alt utstyr.

Det forventes et godt og aktivt samarbeid med hjemmet.

5. INNHOLD

Lærestoff, emneområder og repertoar er en sentral del av innholdet i den musikalske opplæringen i kulturskolen. Eksempler på innhold vil bli gitt for hver fase i det følgende:

AKTUELLE SPILLEBØKER – fase 1:

Cellotime Joggers
Cellisten 1
Attekattenoboka
Klovneboka
Kaninboka mi
Celloboka mi
Spilleboka mi
Jeg skal bli cellist
Cellosangboka

AKTUELT UNDERVISNINGSTOFF – fase 2:

Cellotime Runners
Cellisten 2
Jeg skal bli cellist 2
Technitunes
String Builders
Suzuki 1 og 2

EKSEMPLER PÅ UNDERVISNINGSMATERIALE – fase 3:

Cellotime Sprinters

Cellisten 3

Jeg skal bli cellist 3

Position Pieces

Thumb Positions

Learning the Tenor Cleaf

Breval Concertino(s)

Les Jeune Cellists-serien

Satser fra enkle sonatiner og konsertinoer

EKSEMPEL PÅ REPERTOAR – fase 4:

Etyder av f.eks:

Sebastian Lee

Dotzauer

Feuillard

Popper

Div. originalskrevet musikk for cello

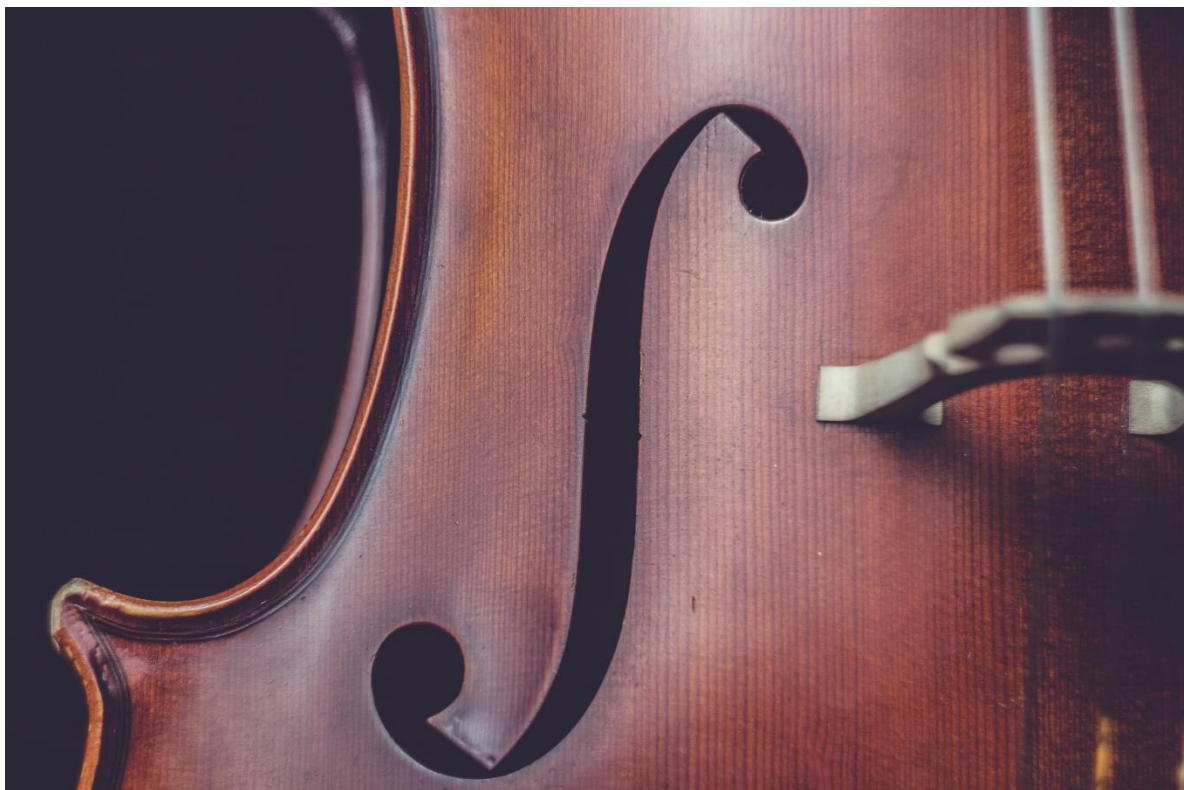

Foto: Ira Selendripity

6. ARBEIDSFORMER OG ORGANISERING

Undervisningen er hovedsakelig rettet mot barn og ungdom fra seks år (1. klasse) til 18 år.

Undervisningen er todelt: Den *individuelle* undervisningen som normalt varer i 20 min, og *samspillundervisningen*, som varer fra 30 til 60 minutter (alt etter hvilket nivå gruppen tilhører). De to undervisningsformene hører sammen, og er gjensidig obligatoriske. Kun særlige årsaker fritar eleven fra samspill.

Både den individuelle undervisningen og samspillundervisningen foregår på flere kulturhus og skoler i kommunen, etter skoletid.

Strykernes samspillsgrupper settes sammen ut fra nivå, alder og sted. Gruppene har undervisning mellom 30 min og 60 min.

Samspillsundervisningens innhold:

- Samspill og aktiv lytting til både seg selv og andre
- Kreativt arbeid, musikkteori
- Sosialt fellesskap, holdningsskapende arbeid
- Konsertopptredener

En typisk undervisningstime

Timen begynner med stemming av instrumentet. Vi varmer opp med f.eks. en skala, med tanke på det eleven har øvd på hjemme. Deretter følger en gjennomgang av stykket, hvor eleven spiller og læreren lytter og veileder videre. Så avtales det om eleven fortsetter å øve på stykket, og / eller på nye stykker. En time vil også ha elementer av lytting og musisering, teknikk, teori, iblant improvisasjon og komposisjon. Vi avslutter med å oppsummere hva vi skal jobbe med videre.

7. VURDERING FOR LÆRING

Det blir holdt informasjonsmøte og utviklingssamtale i løpet av skoleåret. Foresatte får informasjon om tidspunkt for møte og samtaler fra lærer. I tillegg får elevene muntlige tilbakemeldinger fra lærer på undervisningstimene i faget.

8. LOKALER OG UTSTYR

Kulturskolen leier ut instrument til elever som ikke har eget instrument. Dette inkluderer også bue, harpiks, underlag til cellopinnen og trekk til instrumentet. Leieavtalen forplikter leietaker til å behandle instrument og tilbehør på en forsvarlig måte.

Utover dette trenger eleven en perm til noter, og noe undervisningsmateriell. Det behøves også et notestativ til hjemmebruk.

*Spillerom-konsert på Karmøy Kulturskole, våren 2022
(foto: Motiejus Kurmis)*

